

YORUM

Adnan NAS
adnan.nas@tr.pwc.com

Avantajlı Olmak Yetmez

Gelişmiş batı ülkelerinin yazılı ve görsel basınını izleyenler, bu krizin daha önceki devrevi ve konjonktürel krizlerden derin bir şekilde farklı olduğunun işaretlerini sık sık görüyor olmalı. Bütün tartışmalar, başta küresel dengesizlikler ve finansal kesimin işlevi ve sınırları olmak üzere sistemin temelleri üstünde yoğunlaşıyor. Belli ki sigortaları sağlamlaştırılmış olarak yeniden şekillendirilecek bir düzene geçiş sancılarını yaşıyoruz. Türkiye’de ise gündemin ve sadece gündemin değil kamuoyu oluşturmada etkin kurumların ilgisinin bundan daha farklı noktalarda odaklandığı açık. Üstelik bu görünümde sadece toplumun eğitimsiz ve ülkenin yoksul(yani kaynaklarının yetersiz) olmasını sorumlu bulup işin içinden sıyrılmak da mümkün değil. Çünkü gündem, bir ülkenin ya da toplumun neleri önemli gördüğünün göstergesi. Kulüp ya da ulusal düzeydeki futbol takımlarımızın üstelik sistemik te olmayan başarıları konusundaki beklenti düzeyinden çok daha düşük bir enerji yoğunlaşmasını, evrensel standartlarda bilim ve sanat ürünlerini bir yana bırakalım, hepimizin aşını, işini ve geleceğini ilgilendiren ekonomik sorunların gerçek boyutlarını irdeleme konusunda dahi göremiyoruz.

Gündemimize rağmen avantajlıyız

Oysa Türkiye, bütün yapısal sorunlarına ve stratejik gecikmelerine rağmen, küresel plandaki bu geçiş dönemine siyasal istikrarsızlık sorununu geride bırakmış, makroekonomik istikrarı da geçmişe oranla iyileşmiş şekilde girmiş, üstelik yeni dünya düzeninin yönetim kurulu olarak nitelendirebileceğimiz G-20 ülkeleri içinde yer almış durumda. Yani ötedenberi aşmaya çalıştığımız darboğazları ve varsa ulaşmak istediğimiz hedefleri tanımlayan yol haritamızı belirleyebilirsek, çözümleri zorlamak için ihtiyacımız olan motivasyona sahip sayılabiliriz.

Kısa vadenin kısıtları

Ne var ki kısa ve orta vadede hedef büyüklükler arasında nazik dengeleri sağlamakta zorlanacak

ve kritik tercihler yapmak zorunda kalacağız. Ağustos ayında açıklanan Orta Vadeli Program’ın da beklentilere uygun olarak mali disipline ağırlık vermesi ve kamu açığının milli gelire oranını kontrole yönelik bir mali kural öngörmesi, genişletici bir maliye politika uygulamasının oldukça sınırlı bir çerçevede uygulanabileceğini, vergilerin toplam düzeyinde azalmaya, kamu harcamalarında da bonkör artışlara yer olmayacağını gösteriyor.

Buna karşılık küresel ekonomiye bağlı olarak dış talebin düzelmesi, içerde de tüketici ve yatırımcı güveninin geri gelmesi zaman alacağından vergi ve harcamaların hiç değilse bileşimlerinde ekonominin canlanmasını sağlayacak ince ayarlara başvurulması gerekecek. Bu bağlamda kamu yönetiminin elini bir ölçüde rahatlatacak iki gelişme, uygun maliyette dış kaynak temini ile bütçe kalitesini arttıracak yapısal reformlarda radikal hızlanma olacaktır. IMF anlaşması birinci, sosyal güvenlik ve kayıtdışı azaltacak gelir vergisi reformları ikinci alanda ilk akla gelen başlıklar. Aksi taktirde kayıtlı vergi mükellefleri üstüne daha fazla yük getirilmesi ya da sosyal harcamaların kısıtlanması gibi sevimsiz uygulamalara hazırlıklı olmalıyız. Bu durum, aynı zamanda Türkiye’nin daha uzun süreli bir mütevazı büyüme temposuna razı olması sonucunu destekler ki bu da yeni düzende daha iddialı bir konuma yerleşme ümitlerimizi zayıflatır.

İddialıysak göstermeliyiz

Pek çok uluslararası değerlendirmede geleceğin muhtemel güçlü ülkeleri arasında sayılmamızı sağlayan faktörler arasında genç nüfus avantajımız ve jeopolitik konumumuz ile birlikte esnek teşebbüs gücümüz de zikrediliyor. Orta Vadeli Program da, başta finans kaynaklarına erişimi kolaylaştırma yönünden olmak üzere özel sektörü, büyümenin asıl motoru olarak desteklemeyi öngörüyor. Bu öngörü, Türkiye’nin dış açık veren bir ülke olarak kamu imkanlarından çok özel tasarruflara (ve dolayısıyla yatırımlara) yaslanması

anlamında haklı da. Nitekim küresel krize yol açan dengesizliklerin tekrarının önlenmesi bağlamında G-20 toplantılarından gelen mesajlar da aynı yönde. Ancak yıllardır yazıp durduğumuz kurumsal ve yapısal zaafı, hatta uluslararası ortamlarda bile yeterince dışa açık görünmeyen ufuklarıyla çoğu özel sektör kuruluşumuzun bu zorlu rolü ne kadar üstlenebileceği şüpheli.

Kaldı ki bizi yükselen ülkeler safına katan demografik avantajımız konusunda olduğu gibi, esnek teşebbüs gücümüz konusunda da yıllardır fazla politika ürettiğimiz söylenemez. Ne eğitim sistemimiz, ne de istihdam maliyetleri ve çalışma mevzuatımız, bu avantajların pek fazla farkında olduğumuzu göstermiyor. Son yıllarda sadece jeopolitik konumumuzu daha etkin kullanmaya çalışıyoruz ama o konuda da bizim kontrol yeteneğimiz fazla değil.

Sözde değil gerçekten iddialysak bunu göstermeliyiz.